

DECIZIA nr.279
din 17 mai 2022

referitoare la excepția de neconstituționalitate a sintagmei „*literal*” din cuprinsul art.321 alin.(7) și a sintagmei „*întocmai și literal*” din cuprinsul art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, cu modificările și completările aduse prin art.I pct.33 și pct.35 din Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative

Publicată în Monitorul Oficial nr.676 din 06.07.2022

Valer Dorneanu	- președinte
Cristian Deliorga	- judecător
Marian Enache	- judecător
Daniel Marius Morar	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Gheorghe Stan	- judecător
Livia Doina Stanciu	- judecător
Elena-Simina Tănăsescu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Andreea Costin	- magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Liviu Drăgănescu.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, excepție ridicată din oficiu de Judecătoria Sectorului 2 București – Secția civilă în Dosarul nr.nr.7145/300/2018 și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr.128D/2019.

2. La apelul nominal se constată lipsa părților. Procedura de înștiințare este legal îndeplinită.

3. Președintele Curții dispune să se facă apelul și în Dosarul nr.352D/2019, având ca obiect excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, astfel cum acestea au fost introduse, respectiv modificate prin Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, sub aspectul obligativității consemnării declarațiilor martorilor „*întocmai și literal*”, excepție ridicată din oficiu de Judecătoria Constanța – Secția civilă în Dosarul nr.35201/212/2017/a2, în Dosarul nr.382D/2019, având ca obiect excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.33 și pct.35 din Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, respectiv a dispozițiilor art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, excepție ridicată din oficiu de Judecătoria Oradea – Secția civilă în Dosarul nr.16906/271/2018, în Dosarul nr.463D/2019, având ca obiect excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, astfel cum au fost modificate prin Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, în ceea ce privește obligația grefierului de a consemna „*întocmai și literal*” declarația martorului, excepție ridicată din oficiu de Tribunalul București – Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale în Dosarul nr.36371/3/2018, în Dosarul nr.520D/2019, având ca obiect excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, astfel cum au fost modificate prin Legea nr.310/2018, în privința sintagmei „*întocmai și literal*”, excepție ridicată din oficiu de Judecătoria Brașov – Secția civilă în Dosarul nr.29188/197/2017, în Dosarul nr.562D/2019, având ca obiect excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.321 alin.(7) în ceea ce privește sintagma „*literal*” și ale art.323 alin.(1) în ceea ce privește sintagma „*întocmai și literal*” din Codul de procedură civilă, excepție ridicată din oficiu de Judecătoria Drobeta-Turnu Severin în Dosarul nr.11436/225/2018, în Dosarele nr.1091D/2019 și nr.1092D/2019, având ca obiect excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.321

alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă cu modificările și completările aduse prin Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, sub aspectul obligativității consemnării declarațiilor martorilor „*întocmai și literal*”, excepție ridicată din oficiu de Judecătoria Constanța – Secția civilă în Dosarele nr.12300/212/2018/a1 și nr.24456/212/2018/a1, în Dosarul nr.1436D/2019, având ca obiect excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă cu modificările și completările aduse prin Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, excepție ridicată din oficiu de Tribunalul Cluj – Secția civilă în Dosarul nr.2875/117/2018, în Dosarul nr.1736D/2019, având ca obiect excepția de neconstituționalitate a sintagmei „*întocmai și literal*” din art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, astfel cum a fost modificat prin art.I pct.35 din Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, excepție ridicată din oficiu de Judecătoria Sectorului 3 București – Secția civilă în Dosarul nr.23991/301/2017, în Dosarul nr.1802D/2019 având ca obiect excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, astfel cum au fost modificate prin Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, excepție ridicată din oficiu de Tribunalul Mureș – Secția civilă în Dosarul nr.2330/102/2018, și în Dosarul nr.3030D/2019, având ca obiect excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, excepție ridicată din oficiu de Judecătoria Bufta – Secția civilă în Dosarul nr.17805/94/2017.

4. La apelul nominal se constată lipsa părților. Procedura de înștiințare este legal îndeplinită.

5. Având în vedere obiectul excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în dosarele sus-menționate, Curtea, din oficiu, pune în discuție conexarea Dosarelor nr.352D/2019, nr.382D/2019, nr.463D/2019, nr.520D/2019, nr.562D/2019, nr.1091D/2019, nr.1092D/2019, nr.1436D/2019, nr.1736D/2019, nr.1802D/2019 și nr.3030D/2019 la Dosarul nr.128D/2019. Reprezentantul Ministerului Public este de acord cu măsura conexării. Curtea, în temeiul art.53 alin.(5) din Legea nr.47/1992, dispune conexarea Dosarelor nr.352D/2019, nr.382D/2019, nr.463D/2019, nr.520D/2019, nr.562D/2019, nr.1091D/2019, nr.1092D/2019, nr.1436D/2019, nr.1736D/2019, nr.1802D/2019 și nr.3030D/2019 la Dosarul nr.128D/2019, care a fost primul înregistrat.

6. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care solicită respingerea, ca devenită inadmisibilă, a excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă. În acest sens, arată că data invocării excepțiilor este anterioară Deciziei nr.832 din 9 decembrie 2021. Prin decizia menționată, Curtea a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă în ceea ce privește sintagma „*întocmai și literal*” din cuprinsul acestora.

7. În ceea ce privește dispozițiile art.321 alin.(7) din Codul de procedură civilă, solicită admiterea excepției de neconstituționalitate a sintagmei „*literal*” din cuprinsul acestora. Arată că sintagma menționată este neconstituțională raportat la considerentele deciziilor Curții Constituționale pronunțate atât în materie civilă, cât și în materie penală, respectiv Decizia nr.832 din 9 decembrie 2021 și Decizia nr.633 din 12 octombrie 2018.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarelor, constată următoarele:

8. Prin Încheierea din 8 ianuarie 2019, pronunțată în Dosarul nr.7145/300/2018, **Judecătoria Sectorului 2 București – Secția civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă**, excepție ridicată de instanța judecătorească din oficiu într-o cauză având ca obiect pretenții.

9. Prin Încheierea nr.1822 din 11 februarie 2019, pronunțată în Dosarul nr.35201/212/2017/a2, **Judecătoria Constanța – Secția civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, astfel cum acestea au fost introduse, respectiv modificate prin Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, sub aspectul obligativității consemnării declarațiilor martorilor „*întocmai și literal*”, excepție ridicată de instanța judecătorească din oficiu într-o cauză având ca obiect pretenții.**

10. Prin Încheierea din 12 februarie 2019, pronunțată în Dosarul nr.16906/271/2018, **Judecătoria Oradea – Secția civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de**

neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.33 și pct.35 din Legea nr.310/2018, respectiv a dispozițiilor art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, excepție ridicată de instanța judecătorească din oficiu într-o cauză având ca obiect soluționarea unei acțiuni în constatare.

11.Prin Încheierea din 21 februarie 2019, pronunțată în Dosarul nr.36371/3/2018, **Tribunalul București – Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, astfel cum au fost modificate prin Legea nr.310/2018, în ceea ce privește obligația grefierului de a consemna „întocmai și literal” declarația martorului, excepție ridicată de instanța judecătorească din oficiu într-o cauză având ca obiect soluționarea unei acțiuni în constatare.**

12.Prin Încheierea din 27 februarie 2019, pronunțată în Dosarul nr.29188/197/2017, **Judecătoria Brașov – Secția civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, astfel cum au fost modificate prin Legea nr.310/2018, în privința sintagmei „întocmai și literal”, excepție ridicată din oficiu de instanța judecătorească într-o cauză având ca obiect pretenții.**

13.Prin Încheierea din 7 martie 2019, pronunțată în Dosarul nr.11436/225/2018, **Judecătoria Drobeta-Turnu Severin a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.321 alin.(7) în ceea ce privește sintagma „literal” și ale art.323 alin.(1) în ceea ce privește sintagma „întocmai și literal” din Codul de procedură civilă, excepție ridicată din oficiu de instanța judecătorească cu ocazia soluționării unei cauze având ca obiect majorarea pensiei de întreținere și modificarea programului de legături personale.**

14.Prin Încheierea nr.5700 din 8 aprilie 2019, pronunțată în Dosarul nr.12300/212/2018/a1, **Judecătoria Constanța – Secția civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă cu modificările și completările aduse prin Legea nr.310/2018, sub aspectul obligativității consemnării declarațiilor martorilor „întocmai și literal”, excepție ridicată de instanța judecătorească din oficiu într-o cauză având ca obiect soluționarea unei acțiuni în răspundere civilă delictuală în cadrul căreia s-a dispus administrarea probei testimoniale.**

15.Prin Încheierea nr.2701 din 8 aprilie 2019, pronunțată în Dosarul nr.24456/212/2018/a1, **Judecătoria Constanța – Secția civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă cu modificările și completările aduse prin Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, sub aspectul obligativității consemnării declarațiilor martorilor „întocmai și literal”, excepție ridicată de instanța judecătorească din oficiu într-o cauză având ca obiect soluționarea unei acțiuni în constatare.**

16.Prin Încheierea din 22 aprilie 2019, pronunțată în Dosarul nr.2875/117/2018, **Tribunalul Cluj – Secția civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă cu modificările și completările aduse prin Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, excepție ridicată de instanța judecătorească din oficiu într-o cauză având ca obiect soluționarea unei acțiuni de acordare de despăgubiri pentru daune morale.**

17.Prin Încheierea din 23 aprilie 2019, pronunțată în Dosarul nr.23991/301/2017, **Judecătoria Sectorului 3 București – Secția civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a sintagmei „întocmai și literal” din art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, astfel cum a fost modificat prin art.I pct.35 din Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, excepție ridicată de instanța judecătorească din oficiu într-o cauză având ca obiect constatarea nulității unui act juridic.**

18.Prin Încheierea din 30 mai 2019, pronunțată în Dosarul nr.2330/102/2018, **Tribunalul Mureș – Secția civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, astfel cum au fost modificate prin Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, excepție ridicată de instanța judecătorească din oficiu într-o cauză având ca obiect soluționarea unei contestații la decizia de concediere.**

19. Prin Încheierea din 1 noiembrie 2019, pronunțată în Dosarul nr.17805/94/2017, **Judecătoria Buftea – Secția civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă**, excepție ridicată de instanța judecătorească din oficiu într-o cauză având ca obiect soluționarea unei acțiuni în răspundere civilă delictuală.

20. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** se susține, în esență, că noua modalitate de consemnare a declarațiilor martorilor și a întrebărilor adresate acestora de către părți este de natură a prelungi semnificativ durata de administrare a probei testimoniale și, în consecință, durata întregului proces civil. Procedul instituit prin dispozițiile legale criticate îngreunează modul de desfășurare a ședinței de judecată, consemnarea *ad literam* a relatărilor martorilor putând fi făcută doar prin mijloace specifice stenodactilografierii, aspect de natură să blocheze desfășurarea activității în cadrul proceselor civile.

21. Rolul judecătorului în conducerea audierii este redus la formularea unor întrebări la care se așteaptă răspunsurile persoanei ascultate, iar grefierul de ședință trebuie să asculte spusele martorului și să consemneze declarația acestuia „*întocmai și literal*”. În acest fel, se asigură doar o respectare formală a principiului nemijlocirii administrării probelor, consacrat de art.16 din Codul de procedură civilă. Acest principiu este încălcat întrucât ceea ce percepe judecătorul cauzei nu se mai reflectă, în mod necesar, în declarația scrisă de grefier, ceea ce poate genera mai multe inconveniente.

22. Atât timp cât părțile au posibilitatea efectivă de a fi prezente sau reprezentate în ședința la care se administrează proba, iar declarația martorului este înregistrată, se asigură suficiente garanții pentru a se putea considera că părțile nu sunt vătămate, iar administrarea probelor se face în condiții de imparțialitate.

23. În cuprinsul Codului de procedură civilă există o serie de garanții menite să garanteze participanților la procesul civil posibilitatea de a se asigura de veridicitatea consemnărilor grefierilor.

24. În susținerea caracterului neconstituțional al dispozițiilor legale criticate s-a invocat și Decizia nr.633 din 12 octombrie 2018, în care Curtea Constituțională a analizat o prevedere similară din materie procesual penală cu cea care face obiectul prezentei excepții de neconstituționalitate.

25. Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

26. **Avocatul Poporului** a transmis punctul său de vedere, în Dosarele nr.128D/2019, nr.352D/2019, nr.382D/2019, nr.463D/2019, nr.520D/2019, nr.562D/2019, nr.1736D/2019 și nr.1802D/2019, prin care apreciază, în esență, că dispozițiile art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, cu modificările și completările aduse prin Legea nr.310/2018, sunt neconstituționale în privința sintagmei „*întocmai și literal*”.

27. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

28. Cu privire la modul în care instanța judecătorească a ales să sesizeze instanța constituțională, Curtea observă că, în Dosarul nr.1802D/2019, instanța a procedat la „sesizarea Curții Constituționale” prin considerentele încheierii, și nu prin dispozitivul acesteia. Or, dispozitivul este partea cea mai importantă, esențială, a unei hotărâri judecătorești, întrucât el este susceptibil a fi pus în executare și împotriva lui se exercită căile de atac. Prin dispozitiv sunt soluționate toate cererile părților, indiferent dacă sunt cereri principale, accesorii sau incidentale. Întrucât excepția de neconstituționalitate reprezintă un incident procedural prin intermediul căruia se solicită sesizarea Curții Constituționale în vederea efectuării controlului de constituționalitate, instanța, exercitându-și competența prevăzută de lege, ar fi trebuit să constate admisibilitatea excepției în cadrul considerentelor hotărârii și să dispună sesizarea Curții prin dispozitivul aceleiași hotărâri (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.226 din 15 aprilie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.410 din 3 iunie 2014, paragraful 9).

29. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 și 29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

30. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl reprezintă dispozițiile art.321 alin.(7) și ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, cu modificările și completările aduse prin art.1 pct.33

și pct.35 din Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1074 din 18 decembrie 2018. Din examinarea excepției de neconstituționalitate rezultă că, în realitate, obiectul acesteia îl reprezintă sintagma „*literal*” din cuprinsul art.321 alin.(7) și sintagma „*întocmai și literal*” din cuprinsul art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, cu modificările și completările aduse prin art.1 pct.33 și pct.35 din Legea nr.310/2018. Prevederile legale criticate au următorul cuprins:

- Art.321 alin.(7): „(7) Dacă întrebarea este încuviințată, întrebarea, împreună cu numele părții care a formulat-o, urmată de răspunsul martorului, se vor consemna **literal** în declarația martorului conform dispozițiilor art.323 alin.(1).”;

- Art.323 alin.(1): „(1) Mărturia se va scrie de grefier, care va consemna **întocmai și literal** declarația martorului, și va fi semnată pe fiecare pagină și la sfârșitul ei de judecător, grefier și martor, după ce acesta a luat cunoștință de cuprins. Dacă martorul refuză sau nu poate să semneze, se va face mențiune despre aceasta în încheierea de ședință.”

31. În susținerea excepției de neconstituționalitate sunt invocate prevederile constituționale ale art.21 alin.(3) privind dreptul la un proces echitabil, astfel cum se interpretează potrivit art.20 alin.(1) referitor la tratatele internaționale privind drepturile omului și prin prisma art.6 privind dreptul la un proces echitabil din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

32. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că prin Decizia nr.832 din 9 decembrie 2021, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.430 din 3 mai 2022, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că sintagma „*întocmai și literal*” din cuprinsul art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă, astfel cum acesta a fost modificat prin dispozițiile art.1 pct.35 din Legea nr.310/2018 este neconstituțională.

33. În esență, prin decizia menționată, paragraful 42, Curtea a reținut că sintagma criticată încalcă cerințele celerității și echitabilității ca principii fundamentale ale procesului civil, astfel cum sunt ele reglementate prin art.21 alin.(3) privind dreptul la un proces echitabil, astfel cum acesta se interpretează potrivit art.20 alin.(1) din Constituție și prin prisma dispozițiilor art.6 privind dreptul la un proces echitabil din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

34. Pentru a pronunța această soluție, Curtea a avut în vedere jurisprudența sa din materia procesual penală, respectiv Decizia nr.633 din 12 octombrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1020 din 29 noiembrie 2018, paragrafele 461–467, prin care a constatat neconstituționalitatea soluției legislative potrivit căreia exista obligația consemnării întocmai și literal de către organul judiciar sau de către instanță a declarațiilor suspectului sau inculpatului. Astfel, critica viza obligația nou-introdusă (la acea dată) în Codul de procedură penală privitoare la procedura de consemnare „*întocmai și literal*”, care poate fi efectuată doar prin mijloacele specifice procedurii de stenodactilografare, aspect de natură să blocheze desfășurarea activității în cadrul proceselor penale, cu încălcarea art.21 alin. (3) din Constituție.

35. Așadar, pentru identitate de rațiune cu considerentele și soluția cuprinse în Decizia nr.633 din 12 octombrie 2018, precitată, Curtea a reținut că sintagma „*întocmai și literal*” din cuprinsul art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă este neconstituțională.

36. Totodată, pentru a întări această soluție, prin Decizia nr.832 din 9 decembrie 2021, precitată, paragrafele 32–38, Curtea a efectuat un test de proporționalitate, astfel cum a fost dezvoltat în jurisprudența sa, prin care a reținut că, deși legiuitorul și-a propus un scop legitim (redarea tuturor elementelor descriptive ale mărturiei pentru ca mijlocul de probă întocmit să fie complet), o asemenea soluție legislativă, deși adecvată scopului urmărit, nu este necesară, întrucât, atât timp cât există suficiente garanții procesuale prin care consemnările grefierului de ședință pot fi contestate, iar părțile au dreptul, la cerere, de a citi aceste consemnări și de a li se elibera câte o copie de pe notele grefierului și/sau o copie electronică a înregistrării ședinței de judecată, soluția legislativă criticată nu se justifică.

37. Prin urmare, Curtea a reținut că în dreptul pozitiv există toate garanțiile procesuale ca declarațiile părților și ale martorilor în proces să fie consemnate în mod corespunzător, reușindu-se în acest mod să se redea cu fidelitate cele declarate, cu scopul de a se conserva cât mai bine autenticitatea acestora și fără consemnarea lor „*întocmai și literal*”, aspect ce ar presupune prelungirea artificială și nejustificată a procesului civil [Decizia nr.832 din 9 decembrie 2021, paragraful 37].

38. Totodată, soluția legislativă criticată rupe justul echilibru între interesele legate de dreptul la un proces echitabil, întrucât, pe de o parte, îngreunează sarcinile instanței și ale personalului grefei și, astfel, conduce la o durată excesivă a cauzei, cu încălcarea dreptului la judecarea procesului într-un termen rezonabil, iar, pe de altă parte, prin redarea întocmai și literal a declarației martorului se ajunge

la îngreunarea activității de apreciere a probelor, ceea ce are efecte directe în privința eficienței procedurii. Prin urmare, se încalcă art.21 alin. (3) din Constituție.

39. Totodată, în susținerea încălcării dreptului la un proces echitabil, Curtea a mai reținut că art.6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale obligă statele contractante să își organizeze sistemul juridic intern de așa manieră încât să poată fi respectate toate exigențele Convenției (Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 25 februarie 1993, pronunțată în Cauza *Dobbertin împotriva Franței*, paragrafele 43 și 44). Astfel, instanța de la Strasbourg a statuat că art.6 din Convenție prescrie celeritatea procedurilor judiciare, dar și principiul unei bune administrări a justiției (Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 1 august 2000, pronunțată în Cauza *C.P. și alții împotriva Franței*, paragraful 34), principii ce reprezintă componente esențiale ale oricărui litigiu.

40. Cerința privind finalizarea procedurii într-un termen rezonabil „se aplică tuturor părților la procedura de judecată, iar obiectivul este de a proteja părțile împotriva întârzierilor procedurale excesive” (Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 10 noiembrie 1969, pronunțată în Cauza *Stögmüller împotriva Austriei*, paragraful 5). Întârzierile excesive pot afecta respectarea statului de drept și pot împiedica accesul la justiție. Întârzierile în obținerea și executarea hotărârilor pot constitui o restricționare de natură procedurală a dreptului de acces la justiție.

41. În concluzie, în prezenta cauză, față de data invocării excepției de neconstituționalitate, care este anterioară pronunțării Deciziei nr.832 din 9 decembrie 2021 și având în vedere soluția de admitere pronunțată prin această decizie, excepția de neconstituționalitate a sintagmei „*întocmai și literal*” din cuprinsul art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă urmează să fie respinsă, ca devenită inadmisibilă, în temeiul art.29 alin. (3) din Legea nr.47/1992, potrivit căruia nu pot face obiectul excepției prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale.

42. În continuare, în ceea ce privește excepția de neconstituționalitate a sintagmei „*literal*” din cuprinsul art.321 alin.(7) din Codul de procedură civilă, Curtea observă că textul criticat impune grefierului obligația consemnării literale, în cuprinsul declarației de martor, a întrebării încuviințate, a numelui părții care a formulat-o, precum și a răspunsului martorului, conform art.323 alin.(1) din același Cod.

43. Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, „*literal*” are semnificația „care se face, se reproduce etc. cuvânt cu cuvânt, literă cu literă; textual, exact” [Decizia nr.832 din 9 decembrie 2021, precitată, paragraful 29]. Prin urmare, grefierul, potrivit sintagmei criticate, trebuie să consemneze întrebarea încuviințată, numele părții care a formulat-o, precum și răspunsul martorului cuvânt cu cuvânt, pentru a reproduce ceea ce transmite martorul.

44. Or, având în vedere că ședința de judecată se înregistrează cu mijloace tehnice audio, elementele menționate în textul criticat, respectiv întrebarea adresată și partea care a formulat-o, pot fi identificate cu ușurință. Ceea ce prezintă relevanță este răspunsul martorului, acesta fiind cel care urmează a fi apreciat în deliberarea instanței judecătorești.

45. Totodată, Curtea observă că din coroborarea dispozițiilor art.321 alin.(7) cu cele ale art.323 alin.(1) din Codul de procedură civilă rezultă că declarația martorului cuprinde atât întrebările adresate și numele părții care le-a formulat, cât și răspunsul la acestea, conform regulilor stabilite de cel din urmă text. Obligația grefierului de a le consemna literal se regăsea în ambele dispoziții legale analizate. În condițiile în care obligația grefierului de a consemna „*întocmai și literal*” declarația martorului a fost constatată ca fiind neconstituțională, pentru identitate de rațiune, și obligația grefierului din cuprinsul art.321 alin.(7) din Codul de procedură civilă de a consemna „*literal*” este neconstituțională.

46. Așadar, aplicând *mutatis mutandis* considerentele Deciziei nr.832 din 9 decembrie 2021 privitoare la obligația grefierului de a consemna „*întocmai și literal*” declarația martorului la ipoteza de față, Curtea observă că sintagma „*literal*” din cuprinsul art.321 alin.(7) din Codul de procedură civilă încalcă dispozițiile constituționale ale art.21 alin.(3) referitoare la dreptul la un proces echitabil.

47. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.1-3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

1. Respinge, ca devenită inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a sintagmei „*întocmai și literal*” din cuprinsul art.323 alin. (1) din Codul de procedură civilă, astfel cum acesta a fost modificat prin dispozițiile art.1 pct.35 din Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010

privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, excepție ridicată din oficiu de Judecătoria Sectorului 2 București – Secția civilă în Dosarul nr.7145/300/2018, de Judecătoria Constanța – Secția civilă în Dosarele nr.35201/212/2017/a2, nr.12300/212/2018/a1 și nr.24456/212/2018/a1, de Judecătoria Oradea – Secția civilă în Dosarul nr.16906/271/2018, de Tribunalul București – Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale în Dosarul nr.36371/3/2018, de Judecătoria Brașov – Secția civilă în Dosarul nr.29188/197/2017, de Judecătoria Drobeta-Turnu Severin în Dosarul nr.11436/225/2018, de Tribunalul Cluj – Secția civilă în Dosarul nr.2875/117/2018, de Judecătoria Sectorului 3 București – Secția civilă în Dosarul nr.23991/301/2017, de Tribunalul Mureș – Secția civilă în Dosarul nr.2330/102/2018 și de Judecătoria Buftea – Secția civilă în Dosarul nr.17805/94/2017.

2. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată din oficiu de Judecătoria Constanța – Secția civilă în Dosarele nr.35201/212/2017/a2, nr.12300/212/2018/a1 și nr.24456/212/2018/a1, de Judecătoria Oradea – Secția civilă în Dosarul nr.16906/271/2018, de Tribunalul București – Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale în Dosarul nr.36371/3/2018, de Judecătoria Drobeta-Turnu Severin în Dosarul nr.11436/225/2018 și de Tribunalul Cluj – Secția civilă în Dosarul nr.2875/117/2018 și constată că sintagma „*literal*” din cuprinsul art.321 alin.(7) din Codul de procedură civilă, astfel cum acesta a fost modificat prin art.I pct.33 din Legea nr.310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, este neconstituțională.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, Judecătoria Sectorului 2 București – Secția civilă, Judecătoria Constanța – Secția civilă, Judecătoria Oradea – Secția civilă, Tribunalului București – Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, Judecătoria Brașov – Secția civilă, Judecătoria Drobeta-Turnu Severin, Tribunalului Cluj – Secția civilă, Judecătoria Sectorului 3 București – Secția civilă, Tribunalului Mureș – Secția civilă și Judecătoria Buftea – Secția civilă și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 17 mai 2022.